

Verslag met kernpunten

Drie bijeenkomsten voorzieningen actieve cultuurparticipatie 1-2-3 april 2014

Verslag met kernpunten van drie regiobijeenkomsten op 1, 2 en 3 april 2014 (Helmond, Utrecht en Zutphen) over de lokale voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie. Het advies *Meedoen is de kunst; advies over actieve cultuurparticipatie* van de Raad voor Cultuur (maart 2014) en het onderliggend onderzoeksrapport *Lokaal stelsel actieve cultuurparticipatie in transitie* (maart 2014) van het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) vormden daartoe de aanleiding. Aan de bijeenkomsten georganiseerd door het LKCA waaraan ook de Raad, het ministerie van OCW en de VNG meewerkten namen 157 bestuurders (raadsleden en wethouders), beleidsmedewerkers van gemeenten plus provincies en vertegenwoordigers uit het culturele veld deel.

Het verslag is als volgt opgebouwd. Als eerste bespreken we de probleemanalyse van de Raad waarna we zijn vijf adviezen stuk voor stuk presenteren. Elk raadsadvies is voorzien van opmerkingen die door de deelnemers daarover zijn gemaakt in de drie bijeenkomsten met telkens een concluderende rode draad. De adviezen worden gevolgd door de vier toekomstperspectieven voor gemeentelijk beleid van de Raad en de viermodellen voor de lokale organisatie van de cultuurparticipatie van het LKCA. De uitkomsten van de scan over het beleid bij de aanwezigen volgen in bijlage 1 en in bijlage 2 staan ten slotte de casussen die tijdens de bijeenkomsten zijn gepresenteerd.

Samenvattingen van beide documenten zijn te vinden in bijlage 1 en 2. De volledige publicaties zijn tevens te downloaden via de website van het LKCA.

Gemeentelijke en provinciale beleidsmedewerkers, raadsleden en bestuurders kunnen de besproken kwesties omtrent lokale voorzieningen actieve cultuurparticipatie¹ meenemen in coalitieonderhandelingen en bij de ontwikkeling van nieuw beleid. Daarnaast is het verslag informerend bedoeld voor het ministerie van OCW en de VNG voor hun reacties op het advies van de Raad voor Cultuur, die in juni worden verwacht.

¹ Voorzieningen voor actieve kunstbeoefening: centra voor de kunsten, muziekscholen, lokale poppodia, steunfuncties voor amateurkunst en subsidies aan amateurverenigingen en activiteiten.
Voorzieningen voor erfgoedactiviteiten: erfgoedhuizen en de subsidies aan historische verenigingen, volksculturele instellingen, monumentenwachten en archeologische amateurverenigingen.
Actieve cultuurparticipatie: 'Alle kunstzinnige of erfgoedactiviteiten die door een amateur of vrijwilliger in de vrije tijd worden uitgevoerd'.

1. Meedoen is de kunst - Advies actieve cultuurparticipatie (Raad voor Cultuur 2014) en Lokaal stelsel actieve cultuurparticipatie in transitie (LKCA 2014)

Kernvraag van de adviesvraag: Hoe kan de overheid, met name op lokaal niveau, zijn verantwoordelijkheid nemen voor de culturele ontplooiing van iedere Nederlander?

'Iedere Nederlander moet de mogelijkheid hebben zich cultureel te ontplooiën', schreef de minister in haar adviesaanvraag voorzieningen actieve cultuurparticipatie (2013). De Raad voor Cultuur onderschrijft die doelstelling in het advies *Meedoen is de kunst*: een culturele loopbaan, een leven lang deelnemen aan cultuur, is van belang voor iedereen en het LKCA onderbouwt dit in zijn publicatie.

Kernpunten

Legitimeringsvraag Gemeenten stellen steeds vaker de vraag waarom zij de vrijetijdsbesteding van hun burgers moeten bekostigen.

Neerwaartse trend De Raad constateert een neerwaartse trend in actieve cultuurdeelname op basis van de *Staat van Cultuur* (Culturele Index Nederland 2014) en de Monitor *Ruimte voor Amateurkunst* (LKCA 2013). Tijdens de bijeenkomsten kwam dit niet als probleem naar voren.

Markt moet het doen De Raad constateert dat gemeenten actieve cultuurparticipatie op afstand zetten. De 'markt' moet het doen. De veranderingen bracht het LKCA in kaart. Diverse gemeenten bleken mee te gaan met deze trend, andere zien een blijvende overheidsrol.

Risico's De Raad voor Cultuur vindt het belangrijk te waarschuwen voor de risico's van geschetste ontwikkelingen met betrekking tot:

- *Toegankelijkheid* van het aanbod; bijvoorbeeld voor minder draagkrachtige en mensen die het veld van actieve cultuurparticipatie niet goed kennen;
- *Spreiding* van het aanbod: afstanden tot voorzieningen worden vaak te lang.
- *Diversiteit* in het aanbod: veel gitaar en streetdance, weinig fagot en klassiek ballet;
- *Kwaliteit* van het aanbod: hoe vind je die in een versnipperd veld?

De risico's werden onderkend maar blijken op lokaal niveau (nog) niet tot blijvende klachten te leiden. Daarom zijn er met uitzondering van regelingen voor minder draagkrachtigen dus ook in veel gevallen (nog) geen concrete maatregelen getroffen.

2. Vijf beleidsadviezen voor actieve cultuurparticipatie op lokaal niveau

De Raad voor Cultuur formuleert in *Meedoen is de kunst* vijf adviezen aan lokale overheden:

- 1 *Zorg voor goede basisvoorzieningen*
- 2 *Houd rekening met verschillende levensfasen*
- 3 *Waarborg kwaliteit*
- 4 *Stimuleer experimenten*
- 5 *Ontwerp een atlas voor de actieve cultuurparticipatie*

De gemeenten zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor eventuele hiaten die er ontstaan in de voorzieningen.

2.1 Raadsadvies 1: *Zorg voor goede basisvoorzieningen*

In tegenstelling tot veel andere beleidsterreinen zijn er weinig verplichtingen voor gemeenten of provincies als het gaat om cultuurbeleid. Lokale overheden hebben een grote mate van vrijheid om hun eigen keuzes te maken. De Raad voor Cultuur dringt erop aan om dat vanuit een visie te doen, die het belang van actieve cultuurparticipatie op waarde schat. Iedere gemeente en provincie maakt keuzes op basis van de samenstelling en dichtheid van de bevolking, identiteit en ambitie. Vijf basisvoorzieningen vindt hij onontbeerlijk:

- Locatie; een fysieke infrastructuur voor alle vormen van cultuurparticipatie.
- Programma; een divers aanbod, gesubsidieerd of commercieel, de overheid moet zijn verantwoordelijkheid nemen als hier niet in wordt voorzien.
- Promotie; voor groepen mensen die uit eigen leefpatroon niet betrokken zijn bij actieve cultuurparticipatie is verleiding noodzakelijk.
- Vindbaar via netwerk.
- Toegankelijkheid; faciliteer dat programma's toegankelijk en betaalbaar zijn.

Deze voorzieningen moeten in iedere gemeente en provincie de basis vormen van het cultuurbeleid zodat toegankelijkheid, spreiding, kwaliteit en diversiteit van het aanbod gewaarborgd is.

Discussie over advies 1

In de drie bijeenkomsten werden de volgende opmerkingen gemaakt door de aanwezigen bij advies 1:

- De minister moet afspraken maken over een *basis waarin elke gemeente moet voorzien* (tussen rijk, provincie en gemeenten en andere partijen) oppert het culturele veld;
- Toegankelijkheid van voorzieningen voor *kwetsbare groepen* en het garanderen van cultuurdeelname voor de onderkant van de samenleving noemen verschillende deelnemers;
- Zorgen voor goede basisvoorzieningen (toegankelijkheid, locatie, divers aanbod, promotie in regio etc) *niet alleen met geld* maar ook door ('houding' van) *faciliteren, stimuleren, arrangeren* (samenwerking, verbindingen) et cetera stelt een beleidsmedewerker, informatievoorziening is het kapitaal van de gemeente;
- Exploitatie van gebouwen van instellingen onder meer door *verhuur* aan zzp-docenten, balletscholen en dergelijke, amateurkunstverenigingen, clubs stelt een beleidsmedewerker; anderzijds hulp bieden bij het vinden van *betaalbare les- en oefenruimte* voor aanbieders (inclusief zzp'ers en particuliere initiatieven) noemt het culturele veld;
- *Verkokering beleidsterreinen* (bijvoorbeeld kunst-cultuur versus sociale cohesie, WMO) versus *wenselijke ontschotting, verbindingen met andere sectoren*, in het sociale domein zoals zorg, welzijn, sport en onderwijs zegt een beleidsmedewerker; vrees daarbij is of gemeenten cultuur wel in het vizier houden nu zij er steeds meer taken bij krijgen?
- Betrokken partijen kunnen ook *prima onderling tot regelingen en afspraken komen*, dat hoeft de overheid niet altijd te dirigeren en initiëren zegt iemand uit het culturele veld;
- Verschillende beleidsmedewerkers noemen de Jeugdcultuurfondsen als een beproefde manier om in toegankelijkheid van voorzieningen te voorzien;
- Innovatie en ontwikkeling van (nieuwe) programma's kunnen in gevaar komen bij zzp-ers die hun gelden louter uit cursisteninkomsten kunnen verwerven.

Rode draden in de bijeenkomsten waren: Gemeenten verwachten nog meer bezuinigingen op cultuur en voorzien dat de vaste baan voor docenten in de cultuurparticipatie niet meer gegarandeerd kan worden. Culturele partijen zullen dus nu de slag moeten maken voor een nieuw evenwicht waarin zzp'ers de ruimte krijgen. Toch is de verwachting dat de markt niet alles op zal pakken, toegankelijkheid is zo'n onderwerp. Ook is het belangrijk te kijken naar het totale aanbod en niet alleen dat deel dat je als gemeente subsidieert.

2.2 Raadsadvies 2: *Houd rekening met verschillende levensfasen*

De Raad adviseert in het beleid voor actieve cultuurparticipatie onderscheid te maken tussen behoeften en mogelijkheden voor jeugd, volwassenen en ouderen.

Deze leeftijdsgroepen hebben verschillende motieven en interesses.

- Jeugd: leg daar prioriteit omdat daar de basis wordt gelegd voor de culturele loopbaan.
- Volwassenen
- Ouderen: voor hen betekent actieve cultuurparticipatie dat ze blijven meedoen aan de samenleving.

De Raad kiest ervoor om de prioriteit van het overheidsbeleid te leggen bij voorzieningen voor de jeugd, omdat juist hier de basis wordt gelegd voor een culturele loopbaan en een goede start voor het leven.

Het LKCA bevestigt dit in zijn onderzoekspublicatie (2014). 59% van de kunstbeoefenaars die beter willen worden, willen leren en les volgen zijn jonger dan 20 jaar. Jongeren tot 20 jaar blijken ook veel vaker lessen te volgen bij een centrum voor de kunsten (39%) dan oudere groepen (*Lokaal stelsel actieve cultuurparticipatie in transitie 2013*).

Discussie over advies 2

In de drie bijeenkomsten werden de volgende opmerkingen gemaakt door de aanwezigen bij advies 2:

- In sommige gemeenten staan juist bewust de senioren centraal laten beleidsmedewerkers weten. Daarnaast wordt kiezen voor de jeugd als een gegeven ervaren dat onder educatie valt.
- *Cultuureducatie koppelen aan de sociale agenda* biedt kansen, stelt een beleidsmedewerker, welke andere gelden en faciliteiten zijn nodig of mogelijk, en welke mogelijke verbindingen met andere beleidsterreinen kunnen gevonden worden;
- Bij andere leeftijdsgroepen dan jongeren is verbinding met andere sectoren interessant wordt vanuit het culturele veld opgemerkt.

Als rode draad geldt dat de deelnemers aan de regiobijeenkomsten van mening blijven verschillen als het gaat om kiezen voor de jeugd. Kiezen voor burgers met minder kansen behoort ook tot de mogelijkheden. Wel pleiten de cijfers ervoor dat gemeenten in hun aanbod en prijzen van lokale voorzieningen in ieder geval rekening houden met het grote aantal kinderen en jongeren die - via vereniging, gelegenheidsgroepen of individueel - actief aan muziek, beeldende kunst, dans en theater doen.

2.3 Raadsadvies 3: Waarborg kwaliteit

De Raad adviseert om een ontwikkelingsperspectief in de vrije tijd te ontwerpen, parallel aan het ontwikkelen van leerlijnen in het cultuuronderwijs op school. Zo'n perspectief moet duidelijk maken welke route (jonge) deelnemers kunnen volgen van kennismaken naar oriënteren en van oriënteren naar bekwamen. Dat geeft de docenten betere kaders voor hun werk en laat ontwikkelingen aansluiten op wat leerlingen opdoen in het reguliere onderwijs. Ook voor volwassenen en ouderen is het van belang om de eigen activiteit en prestatie te kunnen duiden en een ontwikkelingsperspectief te hebben. De Raad adviseert om een vorm van kwaliteitsborging te ontwikkelen voor de gehele sector van cultuureducatieve aanbieders.

Discussie over advies 3

In de drie bijeenkomsten werden de volgende opmerkingen gemaakt door de aanwezigen bij advies 3:

- Keurmerk / certificering helpt toetsing, maakt het aanbod concreet en tastbaar en zorgt voor zelfrespect bij beroepsgroep kunstdocenten; ook te koppelen aan het ontwikkelperspectief – hoeft niet opgelegd/afgedwongen, kan prima door sector zelf, overheid zou slechts kunnen faciliteren stellen zowel beleidsmedewerkers als vertegenwoordigers uit het culturele veld;
- Ontwikkelperspectief voor actieve cultuurparticipatie in de vrije tijd parallel aan leerlijnen in het onderwijs als referentieniveaus. Met referentieniveaus, kun je naar wens en behoefte stappen nemen stelt het culturele veld; de klant of vrager bepaalt uiteindelijk zijn ambitieniveau;
- Als politieke keuzes gemaakt zijn kan de kwaliteit binnen die kaders geborgd worden. Als gemeente kun je - vanuit de opdracht om voor breed, diep, kwalitatief goed kunsteducatief aanbod te zorgen - sturen door bijvoorbeeld een huurprijs die niet marktconform is;
- Om kwaliteit te waarborgen moeten we samenwerken op provinciaal niveau stelt een medewerker van een provinciale instelling.

Rode draad bij advies 3 was onder de deelnemers dat in het kwaliteitsvraagstuk geen rol weggelegd is voor de overheid. De sector zelf kan het beste zelf een referentiekader en kwaliteitscriteria formuleren.

2.4 Raadadvies 4: Stimuleer experimenten

Mondiale, digitale en commerciële mediaontwikkelingen en migratiebewegingen beïnvloeden in hoog tempo ook de Nederlandse cultuur. Oude kennis en vaardigheden staan onder druk en nieuwe vormen zijn nog aan het rijpen. Inmiddels is het eenvoudig om een (digitaal) fotoboek te maken, een film te presenteren of muziek te laten horen aan vrienden. Naast de kunsteigen waarden ziet de Raad hier kansen voor de verbinding van actieve cultuurparticipatie met het sociale domein. De Raad adviseert overheden om altijd – ook al is het noodgedwongen beperkt – programmagelden beschikbaar te stellen voor:

- Nieuwe vormen van presentatie;
- Nieuwe vormen van samenspel en competities, wedstrijden of battles; en
- Nieuwe verbanden van cultuur met andere beleidsterreinen.

Discussie over advies 4

In de drie bijeenkomsten werden de volgende opmerkingen gemaakt door de aanwezigen bij advies 4:

- Elke gemeente gaat steeds meer programmagestueerd werken, instellingen kunnen daar beleid op ontwikkelen stelt een beleidsmedewerker van een gemeente;
- Er zijn kansen in het leggen van verbindingen naar andere sectoren, zoals de zorg stelt een vertegenwoordiger uit het culturele veld.

Rode draad tijdens de bijeenkomsten was dat er inderdaad kansen zijn voor de instrumentele waarde van cultuur als het gaat om het sociale domein maar men moet niet verwachten dat daar ook geld te halen is.

2.5 Raadsadvies 5: *Ontwerp een atlas voor de actieve cultuurparticipatie*

De Raad dringt aan op een systematische verzameling van (deelname)gegevens en activiteiten op regionaal niveau. Op deze wijze ontstaat een 'atlas' van actieve cultuurparticipatie. Deze zorgt voor transparantie omdat daarmee inzicht gegeven wordt in hoe de vijf eerdergenoemde basisvoorzieningen in gemeenten en regio's vorm krijgen in activiteiten en deelnemersaantallen. Het is wenselijk dat zowel de burgers als de overheden zelf zien hoe de voorzieningen in het land zijn geconstrueerd.

De regionale gegevens kunnen ook indicaties geven over de effectiviteit van voorzieningen. De Raad adviseert dat de lokale overheid zich op deze wijze verantwoordt voor actieve cultuurparticipatie.

Discussie over advies 5

In de drie bijeenkomsten werden de volgende opmerkingen gemaakt door de aanwezigen bij advies 5:

- Fijn als er een dergelijke atlas zou zijn, zeggen vooral bestuurders, maar actualiteit en volledigheid van gegevens worden betwijfeld door het culturele veld. Uitgangspunten hiervoor moeten goed worden overwogen;
- De relatie van actieve cultuurparticipatie met het totale veld van kunst en cultuur is nu te weinig in het vizier. Transparantie in dit veld kan tot oplossingen leiden, die een atlas aan het licht kan brengen stelt het culturele veld.

Als rode draad kwam het volgende naar voren. De aanwezigen zouden een benchmark een goed middel vinden om beleid mede op te baseren maar vragen zich af of de inspanningen opwegen tegen wat het oplevert.

3. Vier visies op actieve cultuurparticipatie in gemeenten (Raad voor Cultuur 2014)

De Raad schetst in dit advies vier toekomstperspectieven waarlangs gemeenten hun beleid voor actieve cultuurparticipatie vorm en inhoud kunnen geven, respectievelijk:

- de creatieve gemeente,
- de talentvolle gemeente,
- de sociale gemeente,
- de vitale gemeente.

Elk perspectief geeft een eigen profiel aan de wijze waarop een gemeente beleid voor actieve cultuurparticipatie vorm en inhoud kan geven.

De creatieve gemeente

De creatieve gemeente investeert in de culturele sector en probeert het culturele leven op alle mogelijke manieren te bevorderen. De culturele en creatieve sector wordt in deze gemeente gezien als een belangrijk maatschappelijke en economische factor. De creatieve gemeente ontwikkelt beleid voor alle leeftijdsgroepen en waarborgt zodoende de culturele levensloop.

De talentvolle gemeente

De talentvolle gemeente kiest voor de jeugd en legt daar haar prioriteit. Het cultuurbeleid maakt het mogelijk dat kinderen en jongeren zich gedurende hun hele schoolloopbaan muzikaal – met dans en theater – beeldend en expressief kunnen ontwikkelen. Er wordt veel gebruik gemaakt van de bestaande fysieke infrastructuur in (de buurt van) scholen.

De sociale gemeente

De sociale gemeente vindt het belangrijk dat kwetsbare bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld minder draagkrachtigen, zorgbehoevenden en ouderen) actief bij de gemeenschap betrokken worden. De gemeente maakt het financieel mogelijk dat een gevarieerd aanbod voor kwetsbare deelnemers kan worden ontwikkeld en uitgevoerd.

De vitale gemeente

In de vitale gemeente zijn vooral de burgers zelf aan zet, al dan niet in georganiseerd verband. Het gaat hier om jonge en oude burgers die graag cultureel actief willen zijn en die zelf initiatieven in deze richting nemen. De cultureel actieve burger draagt zelf de kosten van de ondernomen activiteiten.

Discussie over de vier toekomstperspectieven van de Raad

In de drie bijeenkomsten werden de volgende opmerkingen gemaakt door de aanwezigen bij de toekomstperspectieven van de Raad:

- Formuleer een visie die ten grondslag ligt aan je beleid stelt het culturele veld. Betekenis-sencirkel kunst en cultuur (zoals gehanteerd in Tilburg en Eindhoven) van Geert Boogaard kan daarbij een hulpmiddel zijn waarbij welzijn en welvaart tegenover collectief en individueel worden geplaatst. In Almelo is sociale stijging een belangrijk thema, beleidsvelden worden daaraan afgemeten.
- Veel gemeenten merken op dat zij voor een instrumentele benadering kiezen in hun cultuurbeleid volgens de aantrekkelijke gemeente van Gerard Marlet.

4. Vier modellen voor de lokale organisatie van actieve cultuurparticipatie (*Lokaal stelsel actieve cultuurparticipatie in transitie* (LKCA, maart 2013))

Aan de waarde van de actieve kunstbeoefening voor de samenleving wordt afbreuk gedaan als de kwaliteit van de voorzieningen voor kunstbeoefening in de vrije tijd onvoldoende is: onvoldoende bereikbaar, onvoldoende betaalbaar, te weinig divers en van onvoldoende kwaliteit. De verantwoordelijkheid van rijksoverheid en decentrale overheden voor het voorzieningensysteem voor actieve cultuurparticipatie moet op die criteria gericht zijn. Naast de overheid zijn er nog twee andere partijen die door het publiek net zo goed worden beoordeeld op hun bijdrage aan het stelsel van lokale voorzieningen: *commerciële aanbieders* en *non-profitaanbieders*, inclusief amateurtheatergezelschappen, koren en orkesten. Het voorzieningensysteem is dan ook niet alleen afhankelijk van de overheden, maar ook van *de kracht en het initiatief* van burgers.

Bij de veranderende omstandigheden zijn er voor gemeenten vier mogelijke modellen voor voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie, aldus het LKCA:

- 1 *De gemeentelijke overheid blijft instellingen voor actieve kunstbeoefening subsidiëren*
- 2 *De overheid koopt activiteiten en diensten voor actieve kunstbeoefening in*
- 3 *De overheid subsidieert marktregulering*
- 4 *De overheid laat alles aan de markt over*

Discussie over de vier modellen van het LKCA

In de drie bijeenkomsten werden de volgende kanttekeningen geplaatst door de aanwezigen bij de modellen van het LKCA:

- Burgers en instellingen hoeven niet voor alles de hand op te houden bij de gemeente: kijk wat je zelf kunt (laten) financieren stelt een beleidsmedewerker, ook hier geldt weer dat het kapitaal van de gemeente de informatievoorziening is;
- Overheden gaan niet alleen over geld, ook over extra regelruimte stelt het culturele veld;
- In de discussies rond het afbouwen van de instelling in gemeenten kwam in de bijeenkomsten naar voren dat oneigenlijke concurrentie door de transitiefase van culturele instellingen niet onnodig lang mag duren stelt het culturele veld.

Bijlage 1 – Samenvatting Meedoen is de Kunst – Raad voor Cultuur 2014

Steeds minder kinderen, jongeren en ouderen volgen in hun vrije tijd muziek-, schilder- of toneellessen. Zij moeten bovendien vaker op zoek naar andere locaties om hun passie te kunnen uitoefenen. Door bezuinigingen bij gemeenten en provincies blijft de deur van lokale, gesubsidieerde voorzieningen voor hen gesloten. Dit schrijft de Raad voor Cultuur in zijn advies *Meedoen is de kunst*.

De Raad ziet ook kansen voor verbeteringen. Die zijn hard nodig, want cultuurparticipatie leert ons belangrijke vaardigheden voor de 21e eeuw en versterkt het creatieve hart van ons land.

Op verzoek van minister Bussemaker (OCW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) doet de Raad in zijn advies voorstellen voor een toekomstbestendig stelsel van voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie. In het Rotterdamse HipHopHuis heeft de Raad op 6 maart 2014 zijn advies hierover aangeboden aan minister Jet Bussemaker en Arno Brok, burgemeester van Dordrecht en secretaris van het VNG -bestuur.

De Raad constateert in *Meedoen is de kunst* dat de sector zich momenteel in een overgangsfase bevindt; de kwaliteit en continuïteit van het aanbod staan hierdoor onder druk. Gelukkig is er meer ruimte voor particuliere initiatieven. Zo ontstaan er bijvoorbeeld gezamenlijke projecten van burgers, verenigingen, culturele instellingen en private partijen waaraan de overheid wel meedoet, maar niet de eerste viool speelt. De Raad is hier enthousiast over, maar ziet ook risico's. Met name de toegankelijkheid van de voorzieningen voor cultuurparticipatie is, zeker voor kinderen en ouderen, niet vanzelfsprekend.

Ruim de helft van de Nederlandse bevolking doet op de een of andere manier aan cultuurparticipatie. Daarom zijn er voor een goede spreiding, kwaliteit en diversiteit van het aanbod volgens de Raad vijf basisvoorwaarden die onderdeel moeten zijn van gemeentelijk of provinciaal cultuurbeleid: locatie, programma, promotie, vindbaarheid en toegankelijkheid. Daarnaast adviseert de Raad om rekening te houden met de verschillende wensen en interesses van diverse leeftijdsgroepen. Het overheidsbeleid zou volgens de Raad vooral gericht moeten zijn op voorzieningen voor de jeugd, omdat daar de basis wordt gelegd voor een culturele loopbaan. De Raad dringt in zijn advies ook aan op een systematische verzameling van deelnamegegevens en activiteiten die inzicht kunnen geven in de effectiviteit van de voorzieningen. Op deze manier kan er een regionale 'atlas' van actieve cultuurparticipatie ontstaan. Verder pleit de Raad ervoor kunstenaars, docenten, verenigingen, centra voor de kunsten en commerciële partijen ruimte te geven voor nieuwe vormen van scholing, presentatie en samenspel. Hiervoor zouden de overheden altijd programmagelden beschikbaar moeten stellen.

Het lijkt de Raad zinvol een 'ontwikkelingsperspectief' in de vrije tijd te ontwerpen, vergelijkbaar met de leerlijnen in het cultuuronderwijs. Zo'n perspectief maakt duidelijk welke route de deelnemers kunnen volgen, geeft de docenten betere kaders en sluit beter aan op het lesprogramma in het reguliere onderwijs. Wat de Raad betreft, komt er ook een kwaliteitsborging voor alle aanbieders van cultuureducatie.

Bijlage 2 – Samenvatting Lokaal stelsel – LKCA 2014

Het stelsel van lokale voorzieningen² voor actieve cultuurparticipatie³ staat onder druk door bezuinigingen bij overheden, veranderlijke politieke motieven en meerderheden en veranderende voorkeuren van kunst- en erfgoedbeoefenaars om hun vrije tijd in te vullen. Het is daarom van belang dat we weten *wat de cruciale voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie van burgers zijn*, aldus minister Bussemaker (OCW) in haar adviesaanvraag ‘voorzieningen actieve cultuurparticipatie’ aan de Raad voor Cultuur (juli 2013).

Het *mapping document* ‘Lokaal stelsel actieve cultuurparticipatie in transitie’ - een initiatief van het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) - dient als zelfstandige onderlegger bij het in maart 2014 gepresenteerde advies van de Raad voor Cultuur ‘Meedoen is de kunst’ aan de minister. Op basis van desk- en fieldresearch komt het LKCA tot de volgende conclusies omtrent voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie, en veranderingen die daarin plaatsvinden.

Vooraf voorzieningen nodig voor jongeren en individuele begeleiding

Wat voor voorzieningen heeft de actieve kunst- en erfgoedbeoefenaar lokaal precies nodig voor de uitoefening van deze vrijetijdsbesteding?

De analyse van het LKCA laat zien dat voor de actieve *erfgoed*beoefenaars het over het algemeen niet uitmaakt of de erfgoedinfrastructuur verandert. Door de toenemende vergrijzing van de vrijwilliger moeten erfgoedinstellingen juist inzetten op het binnenhalen van actieve deelnemers in plaats van zich af te vragen of het lokale stelsel voldoende mogelijkheden biedt voor actieve erfgoeddeelname.

Verder blijkt dat voor lang niet alle groepen *amateurkunstbeoefenaars* bijzondere structurele voorzieningen vereist zijn. Uit casestudies van het LKCA (2013) in de gemeenten Nuenen, Alphen aan den Rijn en Venlo komt wel naar voren dat het voor amateurkunstverenigingen niet altijd eenvoudig is om geschikte en vooral betaalbare podia voor optredens te vinden.

Voorzieningen zijn vooral van belang voor de *jonge* kunstbeoefenaar die in zijn vereniging - of in een gelegenheidsgroep - leert, oefent en presenteert. Lokale voorzieningen zijn ook onontbeerlijk voor de kunstbeoefenaar die *individueel* lessen volgt of begeleiding wenst om zijn talenten te vormen en te ontwikkelen. Opvallend is dat 59 % van degenen die beter willen worden, willen leren en les volgen jonger dan 20 jaar zijn. Jongeren tot 19 jaar blijken ook veel vaker lessen te volgen bij een centrum voor de kunsten (39%) dan oudere groepen.

Dit alles pleit ervoor dat gemeenten in hun aanbod en prijzen van lokale voorzieningen in ieder geval rekening houden met het grote aantal kinderen en jongeren die via vereniging, gelegenheidsgroepen of individueel actief aan muziek, beeldende kunst, dans en theater doen.

- ² Voorzieningen voor actieve kunstbeoefening: centra voor de kunsten, muziekscholen, lokale poppodia, steunfuncties voor amateurkunst en subsidies aan amateurverenigingen en activiteiten. Voorzieningen voor erfgoedactiviteiten: erfgoedhuizen en de subsidies aan historische verenigingen, volksculturele instellingen, monumentenwachten en archeologische amateurverenigingen.
- ³ Actieve cultuurparticipatie: ‘Alle kunstzinnige of erfgoedactiviteiten die door een amateur of vrijwilliger in de vrije tijd worden uitgevoerd’.

Afkalving van kunstcentra valt mee

Gemeentelijk beleid blijkt sturend voor de vele veranderingen in het voorzieningstelsel voor individuele en groepslessen, begeleiding, samenspel, én de positie daarin van amateurkunstverenigingen en het sociaal-cultureel buurt- en wijkwerk. In 2009 telde Nederland 181 gesubsidieerde centra voor de kunsten, nu gaat het om 152 instellingen. Dit is een terugloop van 29 instellingen in vier jaar. Rekening houdend met fusies, zoals na gemeentelijke herindelingen, is de feitelijke teruggang in vier jaar achttien instellingen (10%).

Uit onderzoek blijkt dat gemeentelijke beleidsinterventies leiden tot:

- (1) centra voor de kunsten die als gesubsidieerde instelling *in afgeslankte vorm verder gaan*,
- (2) centra die - al dan niet gedwongen - met andere partijen *gaan samenwerken*,
- (3) centra die als gesubsidieerde instelling beëindigd worden en in een sterk aangepaste vorm *als netwerkorganisatie verder gaan*,
- (4) opgeheven centra waarvan de docenten ervoor kiezen *als coöperatie of collectief* verder te werken. Naar ons oordeel vallen de cijfers mee, en is de teruggang minder dan veel berichten in de media doen geloven.

Vier modellen voor gemeenten: subsidiëren, inkopen, gereguleerde of vrije markt

Bij de veranderende omstandigheden zijn er voor gemeenten vier mogelijke modellen voor het voorzieningstelsel kunstbeoefening in de vrije tijd:

- (1) *De gemeentelijke overheid blijft instellingen voor actieve kunstbeoefening subsidiëren*
Een scenario is dat de lokale overheid instellingen voor actieve kunstbeoefening blijft subsidiëren, hoewel deze subsidie in een aantal gevallen terug zal lopen. Instellingen blijven dan in een of andere vorm gesubsidieerd bestaan, een groep vast personeel wordt afgebouwd en werk gaat over naar freelancers en of coöperaties van zelfstandigen.
- (2) *De overheid koopt activiteiten en diensten voor actieve kunstbeoefening in*
In het tweede scenario kopen gemeenten activiteiten en diensten voor actieve kunstbeoefening in de vrije tijd in bij - een uitdijend aantal - commerciële aanbieders (zelfstandigen, ondernemers- of mkb-coöperaties en bedrijven) en non-profit-aanbieders (inclusief amateurtheatergezelschappen, koren en orkesten en dergelijke).
- (3) *De overheid subsidieert marktregulering*
Een derde scenario is dat gemeenten marktregulering subsidiëren. De overheid subsidieert in dit geval enkel nog de intermediairs die de markt enigszins reguleren en die lokaal scholen en het algemeen publiek informeren over het marktaanbod voor onderwijs en kunstbeoefenaars in de vrije tijd.
- (4) *De overheid laat alles aan de markt over*
Naast deze beleidsscenario's lijkt een enkele gemeente er ook voor te kiezen om in de toekomst alles aan de markt over te laten. In dat geval doet de overheid niets. Uit de analyse van een aantal voorbeelden blijkt overigens dat gemeenten niet altijd voor één scenario kiezen, maar dat in één gemeente meerdere scenario's tegelijkertijd voor kunnen komen. Gemeenten kiezen niet altijd voor één model: in één gemeente kunnen meer modellen tegelijkertijd voor komen.

Gedeelde verantwoordelijkheid van overheid, aanbieders en burgers

Aan de waarde van de actieve kunstbeoefening voor de samenleving wordt afbreuk gedaan als de kwaliteit van de voorzieningen voor kunstbeoefening in de vrije tijd onvoldoende is: onvoldoende bereikbaar, onvoldoende betaalbaar, te weinig divers en van onvoldoende kwaliteit. De systeemverantwoordelijkheid van rijksoverheid en decentrale overheden voor het voorzieningstelsel voor actieve cultuurparticipatie zou op die criteria gericht moeten zijn.

Echter, naast de overheid zijn er nog twee andere partijen die weliswaar niet politiek op hun verantwoordelijkheid zijn aan te spreken, maar wel door het publiek (beoefenaars, consumenten) worden beoordeeld op hun bijdrage aan het stelsel van lokale voorzieningen, zoals *commerciële aanbieders* (zelfstandigen en bedrijven) en *non-profitaanbieders*, inclusief amateurtheatergezelschappen, koren en orkesten.

Het voorzieningstelsel moet dan ook niet alleen afhankelijk zijn van de overheden, maar ook gebruik maken van *de kracht en het initiatief* van burgers: *zonder actieve deelnemers, zonder creatieve en ondernemende burgers en zonder overheden geen lokale voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie.*

Het LKCA is van mening dat de actieve burger, al dan niet in georganiseerd verband, uitdrukkelijk aan te spreken is op zijn verantwoordelijkheid voor het voorzieningstelsel. Mét de aanbieders en de overheden. Dat betekent dus een gedeelde verantwoordelijkheid. En ook dat overheden zich inspannen om met elkaar én met aanbieders en actieve burgers te zorgen voor een levendig, divers en hoogwaardig stelsel van voorzieningen.

Bijlage 3 - Uitkomsten scan

Voorafgaand aan de drie bijeenkomsten werd onder de deelnemers een kleine enquête gehouden, die door ongeveer 101 deelnemers is ingevuld. Deze scan was bedoeld als voorbereiding op de regiobijeenkomsten over het lokaal voorzieningenniveau actieve cultuurparticipatie. De scan is gebruikt om de informatie en de discussie tijdens deze bijeenkomsten meer richting te geven. De scan bestond uit negen vragen met een aantal antwoordmogelijkheden. We beginnen met de vraag omvang van de gemeente van de respondent:

Omvang gemeente	Aantal respondenten	Procentueel
Minder dan 30.000 inwoners	24	24%
Tussen de 30.000 en 90.000 inwoners	46	45,5%
Meer dan 90.000 inwoners	31	30,5%
	101	

Type gemeente nu en in de toekomst

De respondenten werd gevraagd welk type gemeente, zoals de Raad voor Cultuur ze beschrijft in zijn advies, bent u en wilt u zijn? De respondenten zetten de typering in volgorde van belangrijkheid voor hun gemeente (1 heel belangrijk tot 4 minst belangrijk). Deze vraag werd beantwoord door 71 respondenten.

- 24 gemeenten zijn nu vooral vitale gemeenten (34%). 15 willen dat blijven (63%) en 10 willen dat worden (totaal 35%).
- 19 gemeenten zijn nu vooral creatieve gemeenten (27%). 13 willen dat vooral blijven (68%), en 13 willen dat vooral worden (totaal 37%).
- 18 gemeenten zijn nu vooral talentvolle gemeenten (25%). 5 daarvan willen dat blijven (28%) en 6 willen dat meer prioriteit geven (totaal 16%).
- 10 gemeenten zijn nu vooral sociale gemeenten (14%). 4 daarvan willen dat blijven (40%) en 5 willen dat worden (totaal 13%).

Type gemeente nu	Type gemeente toekomst
1. Vitale gemeente (34%)	1. Creatieve gemeente (37%)
2. Creatieve gemeente (27%)	2. Vitale gemeente (35%)
3. Talentvolle gemeente (25%)	3. Talentvolle gemeente (16%)
4. Sociale gemeente (14%)	4. Sociale gemeente (13%)

Beleidssturing nu en in de toekomst

De respondenten beantwoordden de vraag welke beleidssturing zij de afgelopen jaren hante-
ren en welke zij in de toekomst willen hanteren. Men kon hier een (of meer) van de antwoor-
den aankruisen. Deze vraag is door 69 respondenten ingevuld.

Manieren voor beleidssturing:

- 1 De gemeente laat activiteiten en diensten voor actieve cultuurparticipatie inkopen. Subsidiestromen lopen via scholen en amateurkunstverenigingen
- 2 De gemeente subsidieert instellingen voor actieve cultuurparticipatie. Centra voor de Kunsten - en of andere instellingen/verenigingen - blijven in een of andere vorm gesubsidieerd bestaan.
- 3 De gemeente subsidieert marktregulering. Intermediairs worden gesubsidieerd die informatie bieden over het marktaanbod van actieve cultuurparticipatie.
- 4 De gemeente laat alles aan de markt over. Geen enkel initiatief voor actieve cultuurparticipatie wordt door de gemeente gesubsidieerd.

	Nu	Toekomst
Alleen 2	36	31
Combinatie 1 en 2	12	9
Combinatie 2 en 3	7	9
Combinatie 1, 2 en 3	7	5
Combinatie 1 en 3	2	4
Alleen 3	2	4
Combinatie 2 en 4	2	3
Alleen 4	1	1
Combinatie 2, 3 en 4		1
Combinatie 3 en 4		1
Nog niet besloten		1

Voorzieningen

67 respondenten beantwoordden de vraag welke voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie hun gemeente nu subsidieert? Respondenten konden meer dan 1 antwoord aankruisen.

Centrum voor de Kunsten (muziekschool, creativiteitscentrum, gecombineerde instelling)	91,00%	61
Muziekvereniging(en) (harmonie, fanfare, brassband, drumband, koren, ensembles e.d.)	85,10%	57
Toneelvereniging(en) (theater, musical, cabaret, muziektheater, theatersport, circus e.d.)	73,10%	49
Podium (of podia) voor amateurkunstgezelschappen (muziek, theater, dans en beeldend)	58,20%	39
Kortingsregeling voor minder draagkrachtige burgers	56,70%	38
Vereniging(en) voor dans (volksdans, stijldans, werelddans, streetdance, jazzdans e.d.)	53,70%	36
Heemkundekring (e.a. historische vereniging(en))	52,20%	35
Stichtingen en verenigingen die (immaterieel) erfgoed in stand houden	50,70%	34
Poppodium	46,30%	31
Oefen- en werkruimte(n) voor diverse amateurkunstorganisaties	40,30%	27
Vereniging(en) voor beeldende kunstbeoefening (schilderen, grafiek, ruimtelijk werk e.d.)	40,30%	27
Voorlichting over en hulp bij zoeken actieve cultuurparticipatie (fysiek en/of digitaal)	32,80%	22
Jeugdtheaterschool	29,90%	20
Vereniging(en) voor volkscultuur	29,90%	20
Vereniging(en) nieuwe media (fotografie, audiovisueel, digitale media e.d.)	28,40%	19
Begeleiding voor moeilijk bereikbare doelgroepen bijvoorbeeld via community arts	23,90%	16
Archeologische werkgemeenschap (amateurarcheologen)	22,40%	15
Dans- of balletschool	20,90%	14
Organisatie voor Urban arts	13,40%	9
Opnamestudio('s) voor diverse amateurmuziekorganisaties	10,40%	7

Overige antwoorden:

- Incidentele projectsubsidies voor stimulering amateurkunsten
- Belevingsplekken op het gebied van erfgoed en archeologie
- Incidentele subsidies, waarvoor een ieder een aanvraag kan indienen.
- Via subsidieregeling kleintje cultuur subsidiëren we amateurkunstgezelschappen
- Cultuurbuffet voor senioren
- Kleine verenigingen deels via grotere gesubsidieerde instellingen en subsidies aan wijk- en dorpsraden
- In co financiering met de provincie wordt een aantal lokale festivals mede gesubsidieerd, evenals een soort talentenjacht voor jongeren, waarin bandjes of solisten de kans krijgen op te treden op een podium.
- Koepels en activiteitsubsidies (incidenteel, max 3 jaar bij succesvol)
- Daarnaast zijn er diverse particuliere (niet gesubsidieerde) initiatieven.
- Subsidie voor marktplaats cultuureducatie (2x)

Beleidsaanpassingen komende jaren

Meer samenwerking tussen cultuurparticipatie- en andere instellingen stimuleren	88,50%	54
Sterkere koppeling met doelstellingen uit andere beleidsterreinen	70,50%	43
Subsidiekorting	42,60%	26
Stoppen van subsidie aan een of meer instellingen	29,50%	18

Bijlage 4 - Casussen bijeenkomsten Helmond, Utrecht en Zutphen

Casus Helmond (Helmond, dinsdag 1 april)

Wethouder Jan van den Heuvel over het culturele veld in Helmond:

“Gedurende de laatste vier jaar heeft cultuur in Helmond en in de Helmondse politiek veel aandacht gekregen. Belangrijke ontwikkelingen zijn de opening in maart 2014 van de Cacaofabriek en de brand die een aantal jaren terug theater Het Speelhuis in as legde, waarna er een nieuwe locatie is gevonden in een voormalige kerk.

Helmond is met 90.000 inwoners de vijfde B5 gemeenten in Noord-Brabant en participeert in veel netwerken, waaronder cultuur. Helmond was met de B5 kandidaat voor de Culturele hoofdstad 2018, maar werd dat uiteindelijk niet. Wel heeft dit geleid tot verbindingen op cultuurgebied. De samenwerking heeft veel kennis opgeleverd en dat wil de gemeente vasthouden. Het is aan de volgende gemeenteraad om daar een goede invulling aan te geven.

Helmond en de vijf adviezen

De basisvoorzieningen bestaan uit Het Speelhuis, het centrum voor de kunsten –Kunstkwartier-, gemeentemuseum, een middeleeuws kasteel, een bibliotheek met een ruim voorzieningengebied in de Peel, diverse verenigingen zoals fanfares en natuurlijk de onlangs geopende Cacaofabriek met een poppodium, 3 filmzalen, de lokale omroep, een kunstenaarsinitiatief, creatieve ondernemers en een chocolaterie. Daarmee zijn de basisvoorzieningen op orde, al kan het aanbod altijd breder. Helmond richt zich veel op de jeugd, ook bij sport. Voor ouderen is er nog een wereld te winnen. Helmond heeft kwalitatief goede instellingen, maar er zou meer aandacht moeten zijn voor andere leeftijdsfasen. De focus ligt op kwaliteit. Er moeten altijd mogelijkheden zijn voor nieuwe initiatieven, innovatie en experimenten. De cultuurnota die vorig jaar verscheen heeft een open karakter, zodat het ruimte heeft voor nieuwe initiatieven. Je moet als gemeente in kunnen spelen op behoeftes die er zijn. Het nodigt burgers uit op experimenten te doen en daar moet geen financiële beperking zijn. Het verzamelen van gegevens in de gemeente is belangrijk en gebeurt ook in afstemming met de regio.

Helmond wil graag een creatieve gemeente zijn. Actieve cultuurparticipatie is ook mogelijk met minder geld. Cultuur is heel belangrijk voor de samenleving en voor de jonge inwoner. Daar moet je aandacht aan besteden. Er is wel druk door de bezuinigingen: eigenlijk zou je niet op cultuur moeten bezuinigen. Waarschijnlijk komt cultuur er niet ongeschonden uit.”

Casus Zaanstad (Utrecht, woensdag 2 april)

Marlies Romeijnders (gemeente Zaanstad) over het cultuurparticipatiebeleid in Zaanstad:

“Het beleid kent twee pijlers: Zaanstad wil een aantrekkelijke stad zijn - met een gevarieerde infrastructuur, theater, poppodium, filmhuis et cetera - en een talentvolle gemeente, die voor de jeugd kiest.

Kenmerkend voor Zaanstad is haar cultuurhistorisch erfgoed: de molens en de karakteristieke Zaanse houtbouw-architectuur, waarop ook in hedendaagse architectuur in de stad wordt voort-

gebouwd. Van invloed is ook de nabijheid van de stad Amsterdam. Er wordt ingezet op regionale samenwerking in het kader van evenementen en programma's in de Metropoolregio Amsterdam met bijvoorbeeld het project: Amsterdam bezoeken, Holland zien. De Zaanse Schans trekt zo'n 1,5 miljoen bezoekers per jaar. Zaanstad probeert meer bezoekers naar de stad Zaanstad te trekken. Het grote aantal bezoekers heeft een positief effect op de lokale economie, wat ook geldt voor cultuur betekent.

Met de pijler talentvolle stad zet Zaanstad in op ruimte voor amateurkunstbeoefening, onder meer in Centrum voor de Kunsten Fluxus. Daarnaast zijn er extra activiteiten in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit. Er is veel aandacht voor culturele activiteiten voor de jeugd in en om de basisschool.

Voor welke politieke veranderingen de recente gemeenteraadsverkiezingen gaan zorgen is nog onduidelijk. Cultuur stond wel in vrijwel alle verkiezingsprogramma's genoemd, evenals behoud van voorzieningen, en cultuureducatie als belangrijk aandachtspunt. In principe zijn er weinig veranderingen te verwachten ten aanzien van het beleid sinds 2013. Dat beleid ziet wel een andere rol voor de overheid waar het gaat om cultuur: meer zorgen dan dan zorgen voor, Zaanstad wil de rode loper uitleggen. Daartoe moet de gemeente Zaanstad ontkaderen, meer ruimte bieden voor initiatieven van onderop uit de samenleving. Risico daarvan is wel dat dingen soms anders gebeuren dan je zou willen. En met het oog op nieuwe armoede moet de gemeente misschien toch voor bepaalde basis zorgen.

De oude gemeenteraad heeft - voor de gemeenteraadsverkiezingen dus - nog besloten tot bouw van een nieuw CultuurCluster (inclusief nieuwbouw voor het Centrum voor de Kunsten) in de binnenstad, wat een grote investering is bij alle bezuinigingen. Met alleen een programma van eisen is het onzeker of het nieuwe college dit door zal zetten."

Harry Swinkels (Fluxus, Centrum voor de Kunsten Zaanstad) heeft het advies van de Raad voor Cultuur bekeken vanuit de praktijk van het Zaanse Centrum voor de Kunsten: "Als je de waarde van cultuur en cultuureducatie onderschrijft moet je daar beleid op ontwikkelen en niet vrijblijvend mee omgaan. Toch koos de gemeente Zaanstad ervoor activiteiten in de vrije tijd niet meer te subsidiëren. Vraag is hoe je het belang van zorgen voor goede basisvoorzieningen en het waarborgen van de kwaliteit ervan - de twee prioriteiten uit het advies van de Raad voor Cultuur - vertaalt in concreet lokaal cultuur(educatie)beleid. Het gaat erom te zorgen voor goede kansen, met de piramide van de culturele loopbaan als referentiekader.

Zorgen voor goede basisvoorzieningen houdt in:

- 1 Bij binnenschoolse actieve kunstbeoefening is voor een cultuureducatieve start voor iedereen aanvullende steun en financiering nodig. De gemeente doet dat nooit alleen, maar een basis alleen vanuit het onderwijs is te smal.
- 2 Bij naschoolse activiteiten en Brede School heeft de overheid de taak laagdrempelige spreiding van het aanbod mogelijk te maken, te financieren.
- 3 Bij cursussen in de vrije tijd: zorgen voor locatie en faciliteiten, met als doel talentontwikkeling en toegankelijkheid.
- 4 Amateurkunst eventueel stimuleren met projectgelden in verband met participatie en vernieuwing.

Waarborgen van kwaliteit en een ontwikkelingsperspectief:

De culturele loopbaan is een samenhangende ontwikkelingslijn, die je door middel van samenhangend beleid kunt faciliteren: bundeling van krachten en middelen, en het voorkomen van versnippering. Hoe? Door één organisatie (centrum voor de kunsten), met goede locatie en goede toegankelijke faciliteiten. Gemeentelijk is ontschotting nodig, bundeling van gemeentelijke middelen oor infrastructurele voorzieningen voor actieve cultuurparticipatie.

Wat te doen, bij minder geld en toenemend belang cultuureducatie?

Er is partnerschap en gezamenlijk beleid nodig tussen overheid en kernorganisatie. Daarbij moet wel geïnvesteerd worden in duurzaamheid en continuïteit, niet in tijdelijke projecten en onnodige functies (expertise-, makelaar- en ontwikkel functies). Wel investeren in voorwaarden en uitvoering.”

Casus Zutphen (Zutphen, donderdag 3 april)

Wethouder Hans La Rose (gemeente Zutphen) over de kunst- en cultuurvoorzieningen in Zutphen:

“De stad Zutphen heeft filmtheater, grote bioscoop, bibliotheek in de oude Broederenkerk, een regionaal archief, en eigen archeologische dienst, het commerciële Koelhuis voor culturele en zakelijke evenementen en tot slot theater en congrescentrum De Hanzehof waarbij ook het Centrum voor de Kunsten de Muzehof is ondergebracht.

Er zijn twee forse slagen met miljoenenbezuinigingen geweest in de gemeente, ook op kunst en cultuur, maar de sector is niet in elkaar gezakt. De lokale Stadspartij van wethouder La Rose heeft bij de gemeenteraadsverkiezingen veel zetels verloren. Oorzaak lijkt het plan van het college van B&W voor een Cultuurcluster (musea, bibliotheek, VVV, archeologische dienst), dat in de volksmond megalomaan cultuurpaleis is gaan heten. De partijen die hier tegen geageerd hebben zijn nu aan het woord om een nieuw college te gaan vormen. “

Lisette Lagerweij (sinds september 2013 manager Centrum voor de Kunsten Muzehof, Zutphen) over dit centrum:

“We hebben klappen gehad, maar we zijn er nog! Wat is de Muzehof en wat willen we zijn? De Muzehof is dé ontmoetingsplek op het gebied van kunst- en cultuureducatie in de regio Zutphen en Lochem. Samen met onze partners van het Muzecollectief (collectief waarin kunstdocenten die eerder in dienst waren van Muzehof nu als zzp ers zijn verenigd) en andere docenten zorgen we voor een compleet les- en cursusaanbod op het gebied van muziek, dans en theater voor kinderen, jongeren én volwassenen. Bij het loket van de balie Cultuur & School kan iedere school terecht voor advies en producten voor de culturele loopbaan van haar leerlingen. Tenslotte initieert de Muzehof, samen met haar culturele partners, zoals: Hanzehof, musea, bibliotheek en filmhuis, talloze cultureel-maatschappelijke projecten.

Dit alles doen wij vanuit de overtuiging, dat het actief bezig zijn met kunst & cultuur vormend is voor je identiteit en daarmee je plek in de samenleving. Dat doen we door, samen met scholen en andere partners doorlopende leerlijnen in te richten in de verschillende kunstdisciplines en de kwaliteit van het aanbod te bewaken. Van een brede oriëntatie binnen de scholen tot talentontwikkeling van degenen die weer voorbeeld kunnen zijn voor anderen.

Met twee cultuurcoaches en de balie Cultuur en School kunnen we snel inspelen op de vraag van de scholen en de ontwikkelingen volgen. We bewaken en stimuleren de doorgaande leerlijnen op diverse niveaus. De Muzehof heeft van de culturele partners het mandaat gekregen voor de educatie. Muzehof is de spil tussen onderwijs en culturele aanbieders. Door de faciliteiten en netwerken creatief in te zetten zorgen wij voor toegankelijkheid, vindbaarheid, kwaliteit, laagdrempeligheid en continuïteit.

Met behulp van een vernieuwde website zorgt de Muzehof voor vindbaarheid en promotie. Zelfstandige aanbieders van cultuureducatie zijn ook hierop vindbaar en kunnen communiceren met hun klanten via de website van de Muzehof. De Muzehof bewaakt de continuïteit van het aanbod. Wanneer de markt geen aanbod genereert, grijpt de Muzehof in.

De locatie voor cultuurparticipatie is belangrijk als ontmoetingsplek. Dat kan op school zijn, in het Muzehof gebouw, op een andere locatie, of via de website. Aan een fysieke Muzehoflocatie hechten wij veel waarde. Docenten, leerlingen en andere klanten, cultuurcoaches en andere partners treffen elkaar daar en door middel van persoonlijke ontmoeting ontstaat energie.

Via de fysieke of digitale ontmoetingsplek kunnen wij het volgende bieden op de aspecten

- *Programma: een breed aanbod voor scholen en voor de vrije tijd*
- *Promotie: via de nieuwe Muzehof site promotie van aanbod en ontwikkelingen*
- *Vindbaarheid: via de website en het opgebouwde netwerk in de stad*
- *Toegankelijkheid: voor alle niveau s en alle doelgroepen*

De kwaliteit borgen wij door middel van heldere afspraken met onze partners waardoor de kwaliteit van het aanbod gegarandeerd wordt. De kwaliteit van het Cultureel jaarprogramma voor het onderwijs bewaakt een stuurgroep. We hebben een convenant met het Muzecollectief waarin afspraken staan in relatie tot de docenten: opleiding, klantvriendelijk, zelfontwikkeling, bijscholing, netwerk onderhoud.

Muzehof organiseert voor ons netwerk ook bijeenkomsten ter inspiratie en scholing. Uiteraard bieden wij een ontwikkelperspectief, zoals ik net al schetste van kennismaking tot excelleren. En van op school tot buiten school in de vrije tijd.

De nadruk van de activiteiten van de Muzehof ligt bij de jeugd. Daar moet immers de basis worden gelegd. De gemeenten hebben nadrukkelijk aangegeven de subsidie te willen besteden aan brede activiteiten voor jeugd en jongeren. Daarnaast echter ziet de Muzehof het als haar taak om ook activiteiten te stimuleren voor andere levensfasen. In Zutphen en Lochem stijgt het aantal ouderen bovengemiddeld. Daarom heeft de Muzehof het project Roots66 opgezet. Ouderen en erfgoed.

Verder is de Muzehof in toenemende mate een partner van maatschappelijke en zorginstellingen als Sutfene en Perspectief en wordt daar de waarde van culturele activiteiten gezien.”

Casus Deventer (Zutphen, donderdag 3 april)

Door **Iris van de Kamp** (muziekhuis Deventer) & **Wiebren Buma** (Leeuwenkuil);
Peter ten Voorde (gemeente Deventer) is ook aanwezig.

Muziekeducatie in Deventer kan via twee formules: zowel bij Muziekhuis Deventer als de muziekafdeling van Leeuwenkuil Kunstencentrum. Beide hebben de missie om toegankelijke en kwalitatief goede muziekeducatie te bevorderen. Ze werken onderling ook samen, ondersteund door de gemeente.

Muziekhuis Deventer is een particulier initiatief, gestart per september 2013. Het Muziekhuis biedt een facilitaire locatie voor docenten met eigen lespraktijk. Het is een platte organisatie, korte lijnen, snelle besluitvorming. Het is een financiële onafhankelijke organisatie die geen structurele subsidie ontvangt. Kracht van ondernemerschap is de basis: niet alleen de initiatiefnemers zijn ondernemers, de docenten ook. Er worden door 12 docenten lessen verzorgd plus incidentele workshops en repetities. De docenten vormen geen collectief, en hebben de vrijheid te werken vanuit een eigen muzikale visie

Leeuwenkuil Kunstencentrum is een allround kunstencentrum in alle disciplines. Er zijn prestatieafspraken gemaakt met de gemeente Deventer over taken in onderwijs, wijken en ondersteuning van de amateurkunst. De Leeuwenkuil is structureel gesubsidieerd. De Leeuwenkuil heeft een vaste kern van medewerkers met een flexibele schil van zelfstandigen. In het centrum zijn goede faciliteiten beschikbaar die ook voor derden beschikbaar. Daarnaast biedt de Leeuwenkuil de mogelijkheid voor talentontwikkeling en toeleiding kunstvakonderwijs.

De huidige samenwerking bestaat uit de organisatie van gezamenlijke evenementen (Samenspeeldag voor blazers, Deventer Sax Event), het delen van kennis en ervaring, doorverwijzen van leerlingen naar elkaar en krachten bundelen bij de ontwikkeling van een toekomstvisie voor de gemeente Deventer.

Voor de samenwerking in de toekomst willen het Muziekhuis en de Leeuwenkuil de inhoudelijke samenwerking en kennisdeling intensiveren en mogelijk ontwikkelen van centrale, gesubsidieerde faciliteiten in Deventer die flexibel gebruikt kunnen worden door diverse groepen docenten uit meerdere disciplines. Maar bovenal willen ze samenwerken aan gezonde toekomst muziekeducatie, met mooi en toegankelijk programma voor jong en oud.

Muziekhuis en Leeuwenkuil wensen ondersteuning van de gemeente bij het faciliteren van geschikte huisvesting (zoals bij sport), projectsubsidie voor innovatie/experiment, subsidiëren van oriënterende fase, binnen- en buitenschools. Met gemeentelijke subsidies is het mogelijk ook provinciaal en landelijk geld te genereren, gezonde marktwerking stimuleren, zichtbaarheid van (ook) particuliere initiatieven ondersteunen, goede voorzieningen voor vrijwilligers (Deventer heeft vrijwilligerscentrale, collectieve verzekering) arrangeren, verbinding faciliteren met bedrijfsleven (Deventer Beursvloer) en kunsteducatie mogelijk maken voor iedere inwoner.